

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lausuntopyyntö 28.4.2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 76/2026)

Kirjallinen asiantuntijalausunto / Opintokeskukset ry

Opintokeskukset ry kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sivistysvaliokunnalle hallituksen esitykseen kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Kotoutumiseen liittyvä koulutusjärjestelmä kaipaa uudistamista ja selkeyttämistä. Samalla kotoutumis- ja lukutaitokoulutukseen pääsyn tulee olla oikea-aikaisesti ja yksilölliset tarpeet huomioiden mahdollista kaikille maahan muuttaneille henkilön statuksesta riippumatta. Mm. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi suosittelee maahanmuuttajien lukutaitokoulutusta arvioidessaan (2022), että lainsäädäntöä ja toimintamalleja tulee muuttaa siten, että esteet koulutukseen pääsulle saadaan puretuiksi.

Olisi erittäin suuri menetys viedä vapaalle sivistystyölle lainsäädännöllä annettu merkittävä koulutustehtävä pois kansallisesta koulutusjärjestelmästä. Uudistus myös lakkauttaisi pitkäjänteisesti OKM:n rahoituksella ja tuella kehitetyt, maahan muuttaneiden kotoutumista tukevat ja joustavat koulutuspolut mahdollistaneet koulutusmallit. Vapaa sivistystyö on hoitanut sille annettua erityistehtävää hyvin (mm. Karvi).

Karvin mukaan lukutaitokoulutuksen järjestämisen piirissä on luotu hyvin toimivia ja vakiintuneita ohjauksen ja vuorovaikutuksen tapoja erilaisista oppilaitostyypeistä, eri hallinnonaloista, kirjavasta lainsäädännöstä ja alueellisista eroista huolimatta. Esimerkiksi opintokeskukset ovat pystyneet koulutuksen järjestämisessä huomiomaan opetuspaikan saavutettavuuden lähellä oppijoiden arkea sekä muitakin erityisryhmän tarpeita. Opintokeskusten järjestämässä luku- ja kirjoitustaidon koulutuksessa kotoutumisen ja kielen oppimisen tavoitteet ovat myös työllistymistavoitetta laveammat.

Ehdotettu uudistus ei ota riittävästi huomioon erityistä osaamista ja resurssia vaativan koulutuksen järjestämisen edellytyksiä. Opintokeskukset ry yhtyy lakiuudistuksen lausuntovaiheessa esitettyyn huoleen kuntien selviytymisestä uusista tehtävistä tilanteessa,

jossa kuntien kotoutumisen edistämiseen tarkoitettuun rahoitukseen esitetään samanaikaisesti mittavia säästöjä.

Lakiuudistus ollaan toteuttamassa ilman hallittua ja riittävää siirtymäaikaa. Suunnitteilla olevat maahan muuttaneiden kotoutumista tukeviin rahoitusinstrumentteihin (valtionavustukset, opintotuet) on positiivinen tuki. Ne eivät kuitenkaan missään määrin korvaa vapaalta sivistystyöltä poistettavaksi ehdotettua valtionosuusrahoitusta eivätkä turvaa vapaan sivistystyön järjestämisen kotoutumis- ja kielikoulutuksen riittävää saatavuutta tai kehittämistä. Katsomme myös, että nykyinen menettely koulutuksen järjestämisessä toimii paremmin kuin mahdolliseen kilpailutukseen perustuva menettely.

Kotoutumisen yksikkönä kannattaa ajatella yksilön rinnalla myös perhettä. Heikommallakin suomen kielen luku- ja kirjoitustaidolla vanhempi pystyy tukemaan oman lapsen koulunkäyntiä. Vanhemman kotoutuminen (vaikkakin ilman työllistymistä), tekee seuraavan sukupolven kotoutumisen (koulunkäynti, työllistyminen) helpommaksi. Tästä näkökulmasta esim. aikuisten perusopetuksen rajaaminen vain alle 40-vuotiaisiin, on ristiriitainen. Suomen pitää olla yhteiskunta, jossa jokainen aikuinen hallitsee perustaidot. Aikuisten kotoutumis- ja lukutaitokoulutusta ei saa kaventaa vain työvoimakoulutukseksi.

Opintokeskukset ry

Tuula Kumpumäki
puheenjohtaja